

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

EXTRAS RAPORT

privind participarea AEP la masa rotundă online organizată de OSCE/ODIHR, în data de 29 iunie 2021, în intervalul 11:30-16:30 (EEST)

În conformitate cu invitația primită din partea Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/ODIHR), Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) a participat la masa rotundă online cu tema: *Raportarea și monitorizarea finanțării politice în timpul pandemiei COVID-19* (orig. *Reporting and Political Finance Oversight during COVID-19 Pandemic*), de la ora 11:00 la ora 16:30 (EEST), pe platforma Zoom.

Reprezentarea AEP a fost asigurată de președintele AEP, vicepreședintele AEP și directorul general al Departamentului de control al finanțării partidelor politice și campaniilor electorale. Menționăm faptul că vicepreședintele AEP a avut calitatea de vorbitor în cadrul primei sesiuni a evenimentului.

Evenimentul online și-a propus să creeze o platformă de discuție pentru autoritățile cu rol în reglementarea finanțării politice, în vederea împărtășirii de experiențe și provocări cu care acestea s-au confruntat în exercitarea atribuțiilor în timpul pandemiei, precum și pentru facilitarea unui schimb de soluții și instrumente utilizate pentru îndeplinirea eficientă și transparentă a rolului de monitorizare al finanțării campaniilor și partidelor politice. Evenimentul a reunit reprezentanți ai organismelor de monitorizare a finanțării politice, precum și experți internaționali și reprezentanți ai organizațiilor societății civile din state membre OSCE (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, orig. *Organization for Security and Co-operation in Europe*).

Ca reacție la implicațiile legate de drepturile omului în contextul creat de pandemia COVID-19, OSCE/ODIHR a publicat în luna iulie 2020 un raport pentru a ajuta statele să identifice care sunt lecțiile demne de luat în considerare din perioada crizei. Scopul a fost de a trage concluzii care să susțină consolidarea instituțiilor de stat și de a le pregăti pentru eventuale fenomene asemănătoare. Domeniul care trebuie dezvoltat în detaliu privește consecințele pe care pandemia le-a avut asupra aspectelor mai puțin

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

vizibile ale democrației, cum ar fi finanțarea politică. Aceasta trebuie să fie realizată într-un mod care să asigure respectarea principiilor integrității, egalității, transparenței și responsabilității. În documentul OSCE asumat în cadrul *Summitului de la Istanbul* din 1999, statele membre OSCE s-au angajat să promoveze bune practici guvernamentale și integritatea publică. În acest scop, OSCE/ODIHR a organizat o masă rotundă online în data de 29 iunie 2021, cu scopul de a asigura buna înțelegere a participanților asupra monitorizării finanțării politice în contextul pandemiei, de a discuta realitățile acestui fenomen și de a dezbate posibile soluții la provocările cu care se confruntă actorii activi în acest domeniu.

Agenda evenimentului

11:30 Cuvânt de deschidere și introducere

Dl. Radivoje GRUJIC, ofițer asociat, Unitatea pentru guvernare democratică și gen, OSCE/ODIHR

11:40 – 13:00 *Prima sesiune a evenimentului*

Moderator: dl. Stefan SZWED, expert finanțare politică, OSCE/ODIHR

Vorbitori:

Dl. Zsombor VAJDA, vicepreședinte AEP România

Dl. Septimius PÂRVU, expert guvernare și alegeri, Expert Forum, România

Dl. Filip PAZDERSKI, șeful Programului *Democrație și societate civilă* și analist *Institute of Public Affairs*, Polonia

14:00 – 14:30 Sesiune de întrebări și răspunsuri

14:30 – 16:00 *Cea de-a doua sesiune a evenimentului*

Moderator: Dna. Barbara JOUAN STONESTREET, expert finanțare politică, OSCE/ODIHR

Dna. Valbona BALLGJINI, directorul Direcției control financiar și audit intern, Comisia Electorală Centrală din Albania

Dna. Lina PETRONONIE, șeful Diviziei de finanțate și control a partidelor politice și campaniilor politice, Comisia Electorală Centrală din Lituania

Dna. Jelena LJUBOJEVIC, Agenția pentru prevenția corupției (APC) din Serbia

16:00 - 16:30 Sesiune de întrebări și răspunsuri

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

16:30 Încheierea reuniunii

Prezentarea subiectelor dezbătute

Reuniunea a fost deschisă de domnul Radivoje GRUJIC, care a pus în lumină tema principală a seminarului, concentrată în jurul impactului COVID-19 asupra finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Prima sesiune a evenimentului a avut ca scop identificarea și discutarea provocărilor pentru domeniul finanțării politice, ținând cont de revizuirile cadrului legislativ și impunerea limitărilor în ocuparea funcțiilor publice din cauza pandemiei. Moderatorul sesiunii, a amintit aspectele finanțării politice care au fost afectate de pandemie la nivel global. Apoi, acesta a acordat o atenție specifică provocărilor care s-au răsfrâns asupra structurilor cu responsabilități de control asupra finanțării sau supravegherii acestora - instituțiile centrale ale statelor membre OSCE, dar și societatea civilă și publicul larg. Pentru a dezbate în detaliu aceste chestiuni, moderatorul a anunțat faptul că primul studiu de caz vizează România. Acesta a continuat prin adresarea de mulțumiri pentru participare reprezentanților AEP și prin introducerea vorbitorilor români.

Primul vorbitor din cadrul sesiunii, vicepreședintele AEP, a susținut o prezentare privind *Evoluția controlului și a integrității procesului de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale din România*. În cadrul prezentării, a fost făcut un scurt istoric al activității de finanțare publică. Vorbitorul a pus accent asupra faptului că România a experimentat o creștere atât a finanțării, cât și a numărului partidelor politice înființate legal. La începutul anului 2016, 84 de partide politice erau legal constituite, dar ca urmare a modificărilor legislative din același an (prin care un partid se putea înființa cu trei membri), s-a ajuns la sfârșitul anului 2018 la un număr de 140 de partide politice înființate legal, iar la sfârșitul anului 2020 la un număr de 184 de partide politice înființate. De asemenea, finanțarea publică a crescut consistent în ultimii șapte ani, pe considerentul eliminării legăturii dintre finanțator și partid. Astfel, în prezent, un partid politic poate funcționa și asigura o reprezentare corectă a membrilor de partid și nu mai depinde de interese individuale sau de grup în activitatea politică. Trebuie precizat, de asemenea, că subvenția publică a crescut de la 6 milioane de lei în anul 2015, la 252 milioane de lei în anul 2019.

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

Acest trend ascendent a fost alimentat în ultimii doi ani de noile provocări în domeniul finanțării partidelor politice și campaniilor electorale, inclusiv de cele determinate de pandemia de COVID-19.

Privind modul de funcționare a structurii specifice de monitorizare și control din cadrul AEP, reprezentantul a menționat faptul că în anul 2019 s-a reușit efectuarea controlului atât pentru activitatea curentă a tuturor partidelor, cât și pentru activitatea de finanțare a celor două campanii electorale, precum și rambursarea la timp a sumelor cheltuite de competitorii electorali potrivit legii. De asemenea s-a menționat faptul că cel mai important aspect a fost creșterea transparenței finanțării partidelor și a campaniilor electorale prin crearea, în anul 2019, a portalului www.finantarepartide.ro pentru a prezenta imaginea reală, din punct de vedere financiar, a fiecărui partid politic din România.

Vicepreședintele AEP a susținut că perioada pandemică a adus provocări complexe pentru toate administrațiile electorale, implicit pentru domeniul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Dacă în perioada premergătoare pandemiei de COVID-19 toate raportările partidelor către AEP se făceau în format fizic, acum aproape toată activitatea s-a realizat în format digital. Pentru desfășurarea activităților în condiții de siguranță, formațiunile politice au fost înștiințate cu privire la posibilitatea transmiterii tuturor raportărilor obligatorii prin intermediul poștei electronice, semnate electronic.

Schimbările au continuat prin instruirea personalului din cadrul partidelor, candidaților și mandatarilor financiari în format de video-conferință, instruiți care au adus plus-valoare atât în ceea ce privește numărul de participanți, cât și nivelul de informații puse la dispoziția competitorilor electorali.

Aceste acțiuni au fost dublate de activități conexe precum: realizarea de evenimente online cu scopul prezentării modificărilor impuse în contextul pandemic, conferințe pentru prezentarea activității de control al finanțării, participări la evenimente online realizate de organizații internaționale cu atribuții în domeniul electoral, precum și menținerea legăturii cu societatea civilă și facilitarea accesului la informațiile de interes public. Vorbitorul a subliniat faptul că, deși pandemia COVID-19 a fost un element negativ în viața oamenilor, ea a reprezentat o oportunitate pentru administrația publică din România, întrucât a dus la informatizarea rapidă și eficientă a multor procese ale acesteia.

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

Anul pandemic a făcut ca schimbul de informații dintre AEP și competitorii electorali să fie făcut în format electronic, iar începând cu luna ianuarie 2021 să fie lansat primul instrument de raportare electronică privind subvențiile de la bugetul de stat. Deocamdată, au rămas neinformtizate unele procese din domeniul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, dar reprezentantul AEP a menționat că acestea pot fi realizate pe viitor prin modificarea cadrului legislativ românesc. Astfel, deși evoluția sistemului de monitorizare și control al partidelor politice și campaniilor electorale din ultimii doi ani a reprezentat un pas înainte, există potențial pentru îmbunătățiri viitoare. Cu precădere în contextul pandemiei de COVID-19, vicepreședintele AEP a pus accent asupra importanței schimbului de bune practici în domeniul controlului finanțării politice, asupra evaluării continue a implementării practicilor naționale privind acest domeniu, precum și a definirii unui standard internațional al practicilor în acest domeniu.

Moderatorul sesiunii a menționat faptul că a fost plăcut surprins de măsurile asumate la nivel intern în România, mai ales privind inovațiile tehnologice/de digitalizare. Acesta a evaluat prezentarea AEP ca fiind foarte bună, mai ales deoarece a oferit contextul asupra căruia a intervenit impactul pandemic. Acesta

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

a concluzionat că este mai simplă gestionarea unei crize, precum perioada pandemică, atunci când domeniul finanțării a fost tratat cu interes și au fost asumate din timp acțiuni de îmbunătățire a sistemului (finalizarea controalelor restante din anii anterior, punerea la dispoziție a datelor deschise privind finanțarea etc.).

Cel de-al doilea vorbitor, reprezentantul Expert Forum, a prezentat pe scurt modificările legislative care au avut loc în România în anul 2020. Acesta a menționat faptul că partidele politice, în general, nu au considerat că a fost un an prielnic pentru amendamente legislative și că această responsabilitate ar fi revenit Parlamentului nou-investit. Vorbitorul a afirmat faptul că este nevoie de o mai mare coerență a cadrului legal. Spre exemplu, acesta a menționat un proiect legislativ dezbătut în iunie 2020, care includea recomandări OSCE/ODIHR și GRECO (e.g. un prag mai mic de plăți bancare, sancțiuni mai dure etc.) a fost transmis Parlamentului, însă stagnează.

Referitor la modificări legislative în contextul COVID-19, reprezentantul Expert Forum a menționat că numărul acestora a fost unul redus. A fost adus în discuție amendamentul legislativ propus privind posibilitatea partidelor politice de a sponsoriza cauze umanitare - inițial, subvențiile erau eligibile pentru acest tip de cheltuieli. În lunile ianuarie și septembrie 2020, au existat modificări legislative privind alocarea de fonduri de la bugetul de stat și utilizarea acestora în campanii, precum și referitoare la structura AEP. Cele mai multe modificări legislative din anul 2020 nu s-au referit în mod direct la finanțarea politică, ci la amânarea termenului pentru depunerea declarațiilor fiscale și la posibilitatea utilizării semnăturii electronice.

În ceea ce privește impactul pandemiei asupra partidelor politice, vorbitorul a precizat că unele partidele politice parlamentare au resimțit o limitare a rolului lor în favoarea Guvernului și a Președinției. De asemenea, fondurile obținute din donații și taxele de membru s-au diminuat, iar lipsa unor mijloace electronice de colectare a donațiilor a reprezentat o provocare pentru acestea. A fost criticată lipsa unor reglementări privind donațiile online. Nu a fost identificat un impact direct asupra finanțării campaniilor electorale iar subvențiile nu au fost afectate. Partidele parlamentare au avut avantaje financiare mulțumită subvențiilor consistente. Acestea au cheltuit jumătate din sumele acordate, dintre care 60% au fost destinate acțiunilor de promovare. Mai multe partide au considerat că rambursarea cu întârziere ar fi putut

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

afecta fluxul financiar. Capacitatea de raportare a partidelor politice nu a fost influențată de contextul pandemic.

Privind activitatea de control a AEP, vorbitorul a menționat că aceasta s-a desfășurat online și că au fost adoptate proceduri în vederea eficientizării comunicării cu reprezentanții partidelor politice. Majoritatea partidelor au evaluat drept bună relația cu AEP, deși câteva partide au considerat că ar putea beneficia de asistență suplimentară din partea instituției. Implementarea *Planului anual de control al AEP* a fost afectată, întrucât unele activități au fost reprogramate. Partidele politice care primeau subvenții au fost prioritizate în efectuarea controlului. Vorbitorul a mai menționat și că AEP are o capacitate de control redusă, având în vedere că aceasta se bazează pe eforturile unui număr de 30 de controlori, la care se adaugă controlorii din birourile județene sau filiale.

Vorbitorul a menționat că unele partide politice au caracterizat raportarea ca fiind greoaie și și-au exprimat dorința pentru simplificarea procedurilor. A fost dezvoltată o platformă online (*Registrul fiscal al partidelor politice*) pentru a gestiona procesul de raportare.

În prezentarea sa, vorbitorul s-a referit și la impactul pandemiei asupra activității Curții de Conturi a fost unul limitat. Rezultatele rapoartelor de audit au putut fi dezbătute cu instituțiile auditate prin mijloace electronice. Metodologia Curții de Conturi s-a concentrat pe procedurile folosite de AEP privind banii publici, informațiile fiind colectate prin intermediul unor chestionare transmise de AEP. Curtea de Conturi nu a realizat auditul finanțării campaniei electorale. În iulie 2020, realizase deja 85% din control. Subvențiile utilizate în 2020 sunt auditate în 2021.

Vorbitorul a încheiat prezentarea afirmând că pandemia nu a condus la regrese insurmontabile, ci a subliniat anumite probleme preexistente, precum: lipsa platformelor digitale de raportare, utilizarea datelor deschise, reglementări insuficiente pentru donații online și prezența unui personal insuficient în departamentul de specialitate.

Ultimul vorbitor din cadrul acestei sesiuni, șeful Programului *Democrație și societate civilă* și analist *Institute of Public Affairs*, a prezentat situația monitorizării finanțării politice în Polonia înainte de izbucnirea pandemiei COVID-19, precum și în timpul acesteia. Conform vorbitorului, raportările cu privire la finanțarea partidelor politice au fost depuse la termen, astfel că pandemia de COVID-19 nu a afectat capacitatea de raportare. Cu toate acestea, reglementările adoptate în timpul pandemiei de COVID-

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

19 au adus neclarități cu privire la accesul la informații de interes public în domeniul finanțării politice, ținând cont că unele termene au fost suspendate.

În cadrul sesiunii de întrebări și răspunsuri, reprezentantul Expert Forum a prezentat succint baza de date <https://banipartide.ro>. Menționăm că informațiile relevante care stau la baza acestei platforme provin din datele deschise publicate de către AEP pe website-ul www.roaep.ro și de pe pagina dedicată finanțării partidelor politice și campaniilor electorale <https://finantarepartide.ro>. Acesta a menționat, ulterior, faptul că Expert Forum consideră necesară punerea la dispoziție de către AEP a rapoartelor integrale de control al finanțării partidelor și campaniilor, nu doar sintezele de raport care sunt puse în prezent la dispoziția publicului larg.

Vicepreședintele AEP a preluat cuvântul și a susținut faptul că AEP se află în plin proces de digitalizare, iar implementarea aplicației privind *Registrul fiscal al partidelor politice* demonstrează că instituția face progrese reale în acest domeniu. Mai mult, în ceea ce privește publicarea integrală a rapoartelor realizate în urma controlului finanțării, reprezentantul AEP a menționat că instituția este deschisă față de această idee, însă legislația în vigoare prevede publicarea sintezelor rapoartelor, iar acest lucru nu va putea fi schimbat decât prin amendamente aduse cadrului legislativ. Apoi, vicepreședintele AEP a amintit progresele făcute de AEP, subliniate și în rapoartele OSCE/ODIHR de monitorizare a alegerilor, mulțumind în același timp societății civile pentru colaborare și sprijin.

Cea de-a doua sesiune a evenimentului a constat în analiza problemelor de implementare a noilor sarcini impuse de contextul pandemic asupra monitorizării și supravegherii finanțării politice, precum și posibile soluții care au fost puse în aplicare pentru a aborda obstacolele identificate. Doamna Barbara JOUAN STONESTREET, moderatorul sesiunii, a invitat vorbitorii din Albania, Lituania și Serbia să prezinte experiența lor din anul 2020, lecțiile învățate până în prezent și modul în care întrevăd viitoare instrumente pe care le-ar putea implementa pe viitor. Discuția a urmărit provocările identificate la prima sesiune și a funcționat ca o platformă pentru schimbul de bune practici și exemple utilizate de către autoritățile de reglementare, în încercările lor de a aborda aceste provocări.

Directorul Direcției control financiar și audit intern din cadrul Comisiei Electorale Centrale din Albania a prezentat cadrul legislativ pentru controlul finanțării partidelor politice, subliniind că au existat, de-a lungul perioadei pandemice, numeroase tentative de a modifica legislația. Rapoartele privind

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale au fost făcute publice pe site-ul CEC Albania. Pentru prima dată, au fost auditați inclusiv candidații independenți. De asemenea, cetățenii au putut raporta încălcări ale legislației finanțării politice de către un candidat sau un partid politic. Rezultatele ultimelor controale au reliefat intensificarea utilizării canalelor de social media în competiția electorală, ceea ce a dus la creșterea cheltuielilor pentru promovarea electorală. În vederea creșterii transparenței finanțării politice, CEC Albania a organizat constant consultări cu reprezentanții societății civile privind aspectele care ar putea fi îmbunătățite.

Șefa Diviziei de finanțare și control a partidelor și campaniilor politice din cadrul Comisiei Electorale Centrale din Lituania (CEC Lituania) a adus clarificări asupra modului de funcționare a finanțării politice în Lituania. În contextul pandemiei de COVID-19, anul 2020 a fost marcat de organizarea alegerilor parlamentare. Campania electorală a început în data de 10 aprilie 2020, alegerile s-au desfășurat pe 11, respectiv 25 octombrie 2020. Începând cu luna noiembrie, partidele politice au transmis raportări și documente justificative, iar activitatea CEC Lituania s-a derulat în regim de telemuncă. În vederea eficientizării activității de control, CEC Lituania a implementat un instrument de analiză digital, care regroupează informațiile raportate de către participanții la campania electorală, reprezentanți ai presei și grupuri de monitorizare. Sistemul se bazează pe un instrument care ajută la identificarea similitudinilor și a diferențelor de raportare, relevând astfel cheltuielile nedeclarate sau publicitatea mascată.

Reprezentanta Agenției pentru Prevenția Corupției (APC) din Serbia a prezentat succint rolul instituției sale privind prevenția, controlul și monitorizarea utilizării fondurilor publice. Pentru prima oară, APC a implementat prevederile legii referitoare la interzicerea utilizării frauduloase a fondurilor publice în timpul campaniilor electorale. Privind campania electorală desfășurată în anul 2020, vorbitoarea a oferit următoarele date: 949 de actori politici au fost obligați să transmită un raport privind costurile campaniei electorale, iar controlul efectuat de APC până în prezent a acoperit 93,21% din totalul colectat și 92,56% din totalul fondurilor cheltuite. În ceea ce privește monitorizarea campaniei electorale, au existat 120 de observatori de teren, dintre care 33 de coordonatori pentru orașe și municipalități și zece coordonatori centrali. Datele colectate de către echipele de monitorizare au fost utilizate în activitățile de control și analiză a rapoartelor privind cheltuielile pentru campania electorală. Privind noile instrumente tehnologice

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ

folosite, reprezentanta APC a prezentat o nouă aplicație digitală pentru transmiterea rapoartelor financiare anuale și rapoartelor realizare în urma campaniei electorale. Mai mult decât atât, au fost menționate instruirile online pentru entitățile politice privind implementarea legii referitoare la finanțarea activităților politice și transmiterea rapoartelor financiare. La aceste instruirii au participat 20 de reprezentanți ai formațiunilor politice.

Ulterior prezentărilor a fost deschisă o sesiune de întrebări și răspunsuri, urmată de concluzii care au reluat cele mai importante idei evocate de către vorbitori.